

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA THƯ VIỆN – THÔNG TIN**

**CÔNG TÁC BIÊN MỤC TÀI LIỆU SỐ TẠI
THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU – TRƯỜNG
ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

Giảng viên hướng dẫn : Th.s Nguyễn Văn Thiên

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Vũ Diệu Thảo

Lớp : TV 40A

Hà Nội - 2012

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành khóa luận này, em xin tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới Thầy Th.s Nguyễn Văn Thiên – Phó Trưởng khoa phụ trách khoa Thư viện – Thông tin, đã tận tình hướng dẫn trong suốt quá trình làm khóa luận.

Em chân thành cảm ơn quý Thầy, Cô trong Khoa Thư viện – Thông tin, trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tận tình truyền đạt kiến thức trong 4 năm học tập. Với vốn kiến thức tiếp thu được trong quá trình học không chỉ là nền tảng trong quá trình nghiên cứu khóa luận mà còn là hành trang quý báu để em bước vào đời một cách vững chắc và tự tin.

Em chân thành cảm ơn các anh, chị cán bộ trong thư viện Tạ Quang Bửu đã nhiệt tình giúp đỡ và tạo điều kiện thuận lợi cho em trong thời gian khảo sát, nghiên cứu. Em xin gửi lời cảm ơn đến cô Nguyễn Thị Thu Thủy – Trưởng phòng Xử lý thông tin đã giúp đỡ em trong quá trình thu thập số liệu.

Đây là một đề tài mới nên trong quá trình thực hiện, em không thể tránh khỏi những thiếu sót vì vậy em rất mong nhận được những đóng góp quý báu của thầy cô và các bạn.

Hà Nội, tháng 5 năm 2012

Sinh viên

Nguyễn Vũ Diệu Thảo

MỤC LỤC

Danh mục chữ cái viết tắt.....	1
Danh mục bảng biểu.....	2
Danh mục hình vẽ	3
Lời mở đầu.....	5
Chương I. BIÊN MỤC TÀI LIỆU SỐ TRONG HOẠT ĐỘNG XÂY DỰNG THƯ VIỆN SỐ TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU – ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI.....	8
1.1 Những vấn đề chung về biên mục tài liệu số	8
1.1.1 Khái niệm biên mục tài liệu số	8
1.1.2 Vai trò của biên mục tài liệu số.....	9
1.1.3 Quy trình biên mục tài liệu số.....	10
1.1.4 Các phương tiện đảm bảo cho công tác biên mục tài liệu số	11
1.2 Thư viện Tạ Quang Bửu và hoạt động xây dựng thư viện số	27
1.2.1. Khái quát về thư viện Tạ Quang Bửu.....	27
1.2.2. Quá trình ứng dụng công nghệ thông tin và xây dựng thư viện số tại thư viện Tạ Quang Bửu	32
1.2.3.Ý nghĩa của công tác biên mục trong hoạt động xây dựng thư viện số tại thư viện Tạ Quang Bửu.....	35
Chương II . THỰC TRẠNG CÔNG TÁC BIÊN MỤC TÀI LIỆU SỐ TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU – TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI.....	38
2.1 Các yếu tố đảm bảo cho công tác biên mục tài liệu số	38
2.1.1 Hạ tầng công nghệ thông tin	38
2.1.2 Nguồn nhân lực	42
2.1.3 Các chuẩn áp dụng trong biên mục	43

2.2 Quy mô các bộ sưu tập	55
2.3 Quy trình biên mục tài liệu số.....	55
2.3.1. Quy trình biên mục mới.....	55
2.3.2. Quy trình biên mục bổ sung.....	61
2.4 Chất lượng công tác biên mục	66
2.4.1 Mô tả hình thức	67
2.4.2 Xử lý nội dung.....	68
2.5 Nhận xét về công tác biên mục tài liệu số tại Thư viện Tạ Quang Bửu.....	69
2.5.1. Ưu điểm.....	69
2.5.2. Hạn chế.....	71
Chương III. GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ CỦA CÔNG TÁC BIÊN MỤC TÀI LIỆU SỐ TẠI THƯ VIỆN TẠ QUANG BỬU – TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI	73
3.1 Đào tạo nâng cao trình độ của cán bộ biên mục.....	73
3.1.1. Kiến thức về biên mục tài liệu số	73
3.1.2. Kiến thức về công nghệ thông tin	75
3.2 Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác biên mục ..	76
3.2.1. Biên mục sao chép	76
3.2.2. Chuyển đổi siêu dữ liệu tự động	77
3.3 Hợp tác với các thư viện khác trong công tác biên mục tài liệu số	80
3.3.1. Liên kết chia sẻ biểu ghi	80
3.3.2. Trao đổi kinh nghiệm, kiến thức về biên mục tài liệu số	81
3.4 Phát triển quy mô bộ sưu tập số.....	82
Kết luận	84
Danh mục tài liệu tham khảo.....	86
Phụ lục	88

LỜI MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài:

Sự phát triển như vũ bão hiện nay của khoa học kỹ thuật đã khiến cho cuộc sống của con người thay đổi một cách nhanh chóng và đạt được những bước tiến kỳ diệu. Những thành tựu của cuộc cách mạng khoa học và công nghệ hiện đại trong công nghệ thông tin và truyền thông, cùng với sự bùng nổ thông tin, sự xuất hiện và phổ biến của máy tính cá nhân và Internet,...đã làm thay đổi mọi lĩnh vực hoạt động của con người, trong đó có hoạt động thông tin – thư viện. Trong lĩnh vực thông tin, chúng ta đang chứng kiến một sự bùng nổ diễn ra ngày càng mạnh mẽ, số lượng tài liệu trên thế giới hàng năm tăng theo cấp số nhân và nội dung ngày càng phong phú. Bên cạnh đó, sự bùng nổ về công nghệ đã kéo theo sự xuất hiện của nhiều loại hình tài liệu mới đó là các vật mang tin điện tử như các CD-ROM, các cơ sở dữ liệu online, các nguồn thông tin trên mạng, các sách báo điện tử, các thông tin đa phương tiện,...hay còn được gọi chung là tài liệu số. Nguồn tài liệu này đã được số hóa và được lưu trữ trên các vật mang tin đặc biệt, có thể khai thác bằng máy tính và các thiết bị trợ giúp khác. Có thể nói sự xuất hiện của loại hình tài liệu này đã nhanh chóng làm thay đổi diện mạo, vai trò và chức năng của các cơ quan thông tin – thư viện. Việc ứng dụng tin học hóa trong hoạt động thông tin - thư viện đã trở thành một xu hướng phát triển tất yếu của các cơ quan thông tin – thư viện hiện nay. Ứng dụng công nghệ thông tin làm xuất hiện nhiều loại hình thư viện mới ra đời trong đó có thư viện số. Đây là một hệ thống thông tin tự động mà ở đó người ta thu thập, xử lý, lưu trữ, tìm kiếm và phổ biến các tài liệu số hóa thông qua các phương tiện công nghệ thông tin và truyền thông.

Đại học Bách Khoa Hà Nội là một trong những trường đại học hàng đầu của nền giáo dục Việt Nam, đào tạo đa ngành về kỹ thuật. Với đội ngũ cán bộ, giảng viên và sinh viên đang nghiên cứu tại trường lên tới con số 50.000 thì nhu cầu về thông tin và tài liệu cho hoạt động nghiên cứu, giảng dạy và học tập là rất lớn. Thư viện Tạ Quang Bửu là một bộ phận cấu thành của Trường Đại học Bách khoa Hà Nội. Thư viện được thành lập năm 1956, trải qua quá trình xây dựng và phát triển, thư viện đã có nhiều đóng góp quan trọng trong việc đào tạo đội ngũ cán bộ khoa học kỹ thuật đông đảo, góp phần tích cực vào sự phát triển kinh tế, khoa học, kỹ thuật của đất nước. Là một thư viện lớn, thư viện Tạ Quang Bửu đã sớm ứng dụng tin học hóa vào mọi lĩnh vực hoạt động của thư viện mình và sớm xây dựng và phát triển thư viện số. Không chỉ như vậy, thư viện còn nhận được sự đầu tư lớn về ứng dụng công nghệ thông tin và giờ đây, thư viện Tạ Quang Bửu đã trở thành thư viện điện tử lớn và hiện đại nhất trong hệ thống thư viện đại học ở Việt Nam. Để xây dựng thành công một thư viện số thì đòi hỏi nhiều yếu tố khác nhau, đó là: Hạ tầng công nghệ thông tin, nguồn tài liệu số, biên mục tài liệu số,...Biên mục là một hoạt động trong quá trình kiểm soát thư mục, là toàn bộ quá trình có liên quan đến tổ chức thông tin. Công tác biên mục tài liệu số là một công đoạn của quá trình xây dựng thư viện số. Nhận thấy tầm quan trọng và tính cấp thiết của công tác biên mục tài liệu, đặc biệt đối với tài liệu số, em đã lựa chọn đề tài “ Công tác biên mục tài liệu số tại thư viện Tạ Quang Bửu – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội” để làm khóa luận tốt nghiệp của mình, với mong muốn nâng cao chất lượng công tác biên mục tài liệu số tại thư viện Tạ Quang Bửu đồng thời rút ra những kinh nghiệm trong việc biên mục tài liệu xây dựng thư viện số cho các thư viện khác tại Việt Nam.

2. Mục tiêu nghiên cứu:

Tập trung vào tìm hiểu và nghiên cứu thực trạng công tác biên mục tài liệu số tại Thư viện Tạ Quang Bửu – Đại học Bách khoa Hà Nội, để từ đó đưa ra

các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả của công tác biên mục tài liệu số.

3. Nhiệm vụ nghiên cứu:

- Hệ thống hóa các vấn đề cơ sở lý luận về biên mục tài liệu số.
- Khảo sát thực trạng công tác biên mục tài liệu số tại Thư viện Tạ Quang Bửu và từ đó đưa ra các đánh giá khách quan về những ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của những hạn chế đó.
- Đề xuất giải pháp nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả công tác biên mục tài liệu số tại Thư viện Tạ Quang Bửu.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu:

- Đối tượng nghiên cứu : Công tác biên mục tài liệu số.
- Phạm vi nghiên cứu : Thư viện Tạ Quang Bửu – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội giai đoạn hiện nay.

5. Phương pháp nghiên cứu :

- Khảo sát thực tế.
- Đọc và nghiên cứu các tài liệu liên quan đến đề tài.
- Phân tích, tổng hợp số liệu.
- Phỏng vấn.

6. Bố cục đề tài:

Chương I : Biên mục tài liệu trong hoạt động xây dựng thư viện số tại thư viện Tạ Quang Bửu – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội.

Chương II : Thực trạng công tác biên mục tài liệu số tại thư viện Tạ Quang Bửu – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội.

Chương III : Giải pháp nâng cao hiệu quả công tác biên mục tài liệu số tại Thư viện Tạ Quang Bửu – Trường Đại học Bách khoa Hà Nội.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Đoàn Phan Tân (2009), *Thông tin học*, Đại học Quốc gia, Hà Nội.
2. Đoàn Phan Tân (2009) *Thông tin tư liệu*, Đại học Quốc gia, Hà Nội.
3. Vũ Dương Thúy Nga, Vũ Thúy Bình (2008), *Định chủ đề và định từ khóa tài liệu*, Đại học Quốc gia, Hà Nội.
4. Vũ Hồng Vân, Vũ Dương Thúy Nga (2008), *Tìm hiểu về Dublin Core và việc nghiên cứu áp dụng Dublin Core ở Việt Nam*, Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội.
5. Vũ Văn Sơn (2000) *Biên mục mô tả*, Đại học Quốc gia, Hà Nội.

Nguồn thông tin trực tuyến

6. *Giới thiệu mã nguồn mở Dspace*
<http://vietnamlib.net/forum/Thread-gioi-thieu-phan-mem-ma-nguon-mo-dspace--439> (22/4/2012)
7. *MARC hay Dublin Core? : Chuyển đổi MARC – Dublin Core và Dublin Core – MARC.*
https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:A2V1SIIIM8tEJ:gralib.hcmus.edu.vn/bantin/bt305/bai1.pdf+&hl=vi&gl=vn&pid=bl&srcid=ADGEE SjfFFo7n1Cjuen3x19dGKZfFcv_hNstJRJIeIXEt9ifPXXrqrZk1ls_HKFTtaH UFRKrttheKfh_rsUNwLAcBMGsoYkexsjg5BBgqlV6D1RnFd79iqQXNs_Sq97177oIPH9MEv_mb&sig=AHIEtbSKHoaxd1-d0fltMH6LJJtVKPu6Qg
 (14/5/2012)
8. *Phần mềm tự do MarcEdit*
<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Ob1KChVkU70J:www.glib.hcmus.edu.vn/bantin/bt605/bai6.pdf+&hl=vi&gl=vn&pid=bl&srcid=AD>

[GEESga2qp8fdHZaqGByTk17QFzqrZWIip5JSy11k3aw1_ehh1xIy0JorDXaMORQDgO2n_YZU2vNsF6L2JFwVWYW8H5beQkBDiUmrQwmwy449iCJ0mAcq9QCVWKgKcDRPhVRKtIyfjI&sig=AHIEtbTrgQy4j32fXLv6GB7hUM0xFW36AQ\(16/5/2012\)](https://docs.google.com/viewer?u=GEESga2qp8fdHZaqGByTk17QFzqrZWIip5JSy11k3aw1_ehh1xIy0JorDXaMORQDgO2n_YZU2vNsF6L2JFwVWYW8H5beQkBDiUmrQwmwy449iCJ0mAcq9QCVWKgKcDRPhVRKtIyfjI&sig=AHIEtbTrgQy4j32fXLv6GB7hUM0xFW36AQ(16/5/2012))

9. *Hiểu và sử dụng Dublin Core.*

[https://docs.google.com/viewer?u=https://cmuns.edu.vn/fesal/bantin303/bai6.pdf+&hl=vi&gl=vn&pid=bl&srcid=ADGEEShCP9Wje74tdS_m9kq4v-Qo9io2qqWZFAkmqHdArKtzVFgR3v45i4tjN8NxKxj6DmxyOG6aohF_88uf=rtQLhmuO5TwIpwmQVB5cQySOLddfp4oLNiw3tzaQ1J8sPcGrZ12cJLe&sig=AHIEtbRE6eYU0cZCeNFA6JSFV0qJXRJ2EQ\(15/4/2012\)](https://docs.google.com/viewer?u=https://cmuns.edu.vn/fesal/bantin303/bai6.pdf+&hl=vi&gl=vn&pid=bl&srcid=ADGEEShCP9Wje74tdS_m9kq4v-Qo9io2qqWZFAkmqHdArKtzVFgR3v45i4tjN8NxKxj6DmxyOG6aohF_88uf=rtQLhmuO5TwIpwmQVB5cQySOLddfp4oLNiw3tzaQ1J8sPcGrZ12cJLe&sig=AHIEtbRE6eYU0cZCeNFA6JSFV0qJXRJ2EQ(15/4/2012))

10. *Chuẩn nghiệp vụ cần áp dụng trong xử lý và biên mục tài liệu điện tử.*

<http://www.vjol.info/index.php/VJIAD/article/viewArticle/4271>
(12/4/2012)

11. *Giải pháp xây dựng các bộ sưu tập tài liệu số.*

http://www.hcmpreu.edu.vn/index.php?option=com_content&view=article&catid=61:th-vin&id=92:gii-phap-xay-dng-cac-b-su-tp-tai-liu-s&Itemid=108 (15/5/2012)

12. *Thư viện số với hệ thống nguồn mở.*

https://docs.google.com/viewer?u=https://cmuns.edu.vn/bantin/bt206/bai1.pdf+&hl=vi&gl=vn&pid=bl&srcid=ADGEESiCzherO2IQMo00H1qnQlbLCAgowCgdeLUrTdeoDs-hf-J1Y2w4N3sxSX0v147RQJf1wcuByMheZ7LFC8tflom99p6Wd0-kNv154UNvouo5yVctiWzPx9O-AOqA7gDDgi75hWjV&sig=AHIEtbSwULhSe-HBeqoRiYN7qk_nYxkYw
(12/05/2012)